

Nr 17.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 10 februari 1950 dagtecknad proposition, nr 66, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444)
om tillståndstvång för byggnadsarbete.**

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete¹, vilken enligt lag den 6 maj 1949 (nr 185) gäller till och med den 30 juni 1950, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1951.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft sju i anledning av densamma väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 371 av herr *Mannerskantz m. fl.* och nr 372 av herr *Lindblom m. fl.* samt inom andra kammaren nr 450 av fröken *Elmén* och herr *Wedén*, nr 451 av herr *Wiklund* i Stockholm *m. fl.*, nr 452 av herr *Nolin m. fl.*, nr 453 av herr *Ohlin m. fl.* och nr 454 av herr *Lager m. fl.*

I motionerna I: 371 och II: 452, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen, vid antagandet av förslaget om förlängd giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete, måtte uttala dels att bostadsbygget samt — upp till en kostnad av högst 30 000 kronor — andra anläggningsarbeten böra undantagas från tillståndstvång, dels att 1949 års investeringskommitté måtte anmodas så påskynda sitt arbete att förslag till lagens slutliga avveckling kan föreläggas 1951 års riksdag».

I motionerna I: 372 och II: 453, vilka äro likalydande, har anförts att byggnadstillstånd enligt motionärernas mening ej vore erforderligt för schaktnings-, sprängnings- och planeringsarbeten samt gjutning m. m. av grund för en- och tvåfamiljshus, under förutsättning att endast familje-

¹ Senaste lydelse se 1948: 186 och 749.

medlemmar deltaga i arbetet, att en ökning av tillståndsbudgeten för år 1950 för byggnads- och anläggningsarbeten borde ske med 100 miljoner kronor att till större delen användas till bostadsbyggen samt till en väsentlig del för sjuk- och hälsovården och skolväsendets behov ävensom till en mindre ökning av kvoten för byggnader för religiösa ändamål, samt att det vore av vikt att Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter i samband med fördelningen av byggnadstillstånd för bostadsändamål hade sin uppmärksamhet riktad på den stora betydelsen av att fri konkurrens mellan olika företagsformer på detta område kunde upprätthållas. I motionerna har hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 66 måtte göra ett uttalande i den riktning som i motionerna anförts.

I motionen II: 450 har hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 66 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om viss uppmjukning av gällande bestämmelser om byggnadstillståndsgivning för det fall att enligt arbetarskyddslagen lämnats anvisning å för arbetarskydd nödvändiga åtgärder.

I motionen II: 451 har hemställts, »att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 66 angående fortsatt giltighet av lagen om tillståndstväng för byggnadsarbete ville förorda ökning av den byggnadskvot, som fastställts för byggnadsarbeten för religiösa ändamål, i första hand för frikyrkolokaler».

I motionen II: 454 har hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstväng för byggnadsarbete, att av kommuner och s. k. allmännyttiga företag bedriven bostadsbyggnadsverksamhet undantages och att regleringen av denna verksamhet anförtros kommunerna själva».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för Kungl. Maj:ts förslag och för yrkandena i motionerna, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Propositionen.

Lagen den 30 juni 1943 (nr 444; ändr. nr 186/1948 och 749/1948) om tillståndstväng för byggnadsarbete gäller — sedan dess giltighetstid blivit förlängd, senast genom lag den 6 maj 1949 (nr 185) — till och med den 30 juni 1950.

Lagen om tillståndstväng för byggnadsarbete stadgar i 1 §, att Konungen äger vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, i den mån det finnes erforderligt för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft, förordna, att 2—7 §§ i lagen skola äga tillämpning. I 2 § stadgas, att byggnadsarbete icke må bedrivas utan särskilt tillstånd (byggnadstillstånd), vilket meddelas av

Konungen. I den mån Konungen förordnar därom må tillstånd meddelas jämväl av myndighet, åt vilken Konungen uppdrager att utöva tillsyn över tillämpningen av lagen, eller myndighet, som är underordnad tillsynsmyndigheten. Vidare innehåller lagen, i 3 § definition å begreppet byggnadsarbete, i 4 § föreskrift om att i byggnadstillstånd må stadgas begränsning eller villkor för arbetets bedrivande eller för användningen av förnödigheter eller arbetskraft, i 5 § bestämmelse om undantag i vissa fall från kravet på tillstånd för byggnadsarbete, i 6 § stadgande om rätt till tillträde till arbetsplats m. m. för dem, som ha att taga befattning med tillsyn över efterlevnaden av lagen, samt i 7 § åläggande för den, som bedriver byggnadsarbete, samt för hos honom anställd arbetstagare att lämna de upplysningar och förete de handlingar, som äro erforderliga för tillsynens utövande. Slutligen finnas i lagens 8—15 §§ straff-, åtals- och fullföljdsbestämmelser ävensom i 16 § stadgande, enligt vilket Konungen eller efter Konungens förordnande tillsynsmyndigheten äger meddela närmare tillämpningsföreskrifter.

Genom kungörelse den 29 juli 1943 (nr 640; ändr. nr 882/1943, 148/1945, 752/1945, 222/1946, 79/1947, 883/1947, 750/1948, 520/1949 och 654/1949) med tillämpningsföreskrifter till lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete, vilken kungörelse trädde i kraft den 1 augusti 1943, har Kungl. Maj:t förordnat, att 2—7 §§ nyssnämnda lag skola äga tillämpning samt meddelat tillämpningsföreskrifter till lagen.

I propositionen har föreslagits att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete skall erhålla förlängd giltighet t. o. m. den 30 juni 1951.

Beträffande skälen för lagförslaget har *föredraganden, statsrådet Andersson*, i propositionen anfört följande:

»Vid behandlingen i årets statsverksproposition (»Inkomsterna») av frågan om den samhällsekonomiska balansen har framhållits, att nationalbudgetdelegationens kalkyler otvetydigt peka mot att större framsteg under år 1949 vunnits i strävandena att nå en fri samhällsekonomisk balans än man i prognosen för ett år sedan vågade räkna med. Den balans, som sålunda uppnåtts och som enligt de verkställda beräkningarna kan väntas bli ytterligare befast under innevarande år, bygger emellertid alltjämt på regleringar och andra ingripanden i samhällsekonomin, bl. a. på investeringsområdet. Även om det förbättrade läget gjort det möjligt att i planerna inrymma vissa lättnader i fråga om berörda regleringar, äro osäkerhetsfaktorerna beträffande den framtida utvecklingen så betydande, särskilt med avseende på den internationella konjunkturutvecklingen, att stor återhållsamhet forfarande måste iakttagas för att icke de vunna resultaten av stabiliseringssträvandena skola äventyras. Detta gäller icke minst den investeringsverksamhet som bedrivs inom ramen för byggnadsregleringen,

där — att döma av ineliggande ansökningar om byggnadstillstånd — investeringsbenägenheten, såsom närmare framgår av det följande, fortfarande väsentligen överstiger det utrymme som står till förfogande. En allmän avveckling av byggnadsregleringen skulle också i dagens läge kunna befaras innebära en kraftig ansvällning av byggnadsverksamheten och föranleda en utökning av byggnadsarbetarekåren i en omfattning som icke vore förenlig med behovet av arbetskraft inom näringslivets övriga områden.

I detta sammanhang uppställer sig frågan om en detaljreglering av förevarande slag är nödvändig och lämplig för åstadkommande av den erforderliga investeringsbegränsningen. Härutinnan vill jag erinra om att statsrådet Sköld enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1949 tillkallat sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag om formerna för den framtida investeringskontrollen.»

Efter att hava berört direktiven för de sakkunniga, vilka antagit namnet »1949 års investeringskommitté», har föredraganden i propositionen framhållit, att enligt vad under hand inhämtats kommittén icke vore beredd att under 1950 framlägga några förslag samt att, i avvaktan på resultatet av kommitténs arbete, det syntes vara nödvändigt att begagna sig av det hittills tillämpade systemet.

Föredraganden har vidare anfört följande:

»Såsom riktpunkt för handhavandet av tillståndsgivningen har för år 1950 liksom för föregående år inom byggnadsberedningen upprättats en investeringsbudget som anger ramen för tillstånd under detta år för byggnads- och anläggningsverksamhet inom olika huvudområden. I bihang 3 av inkomstbilagan till årets statsverksproposition lämnas en detaljerad redogörelse för denna investeringsbudget.

Av redogörelsen framgår, att 1950 års investeringsbudget i likhet med vad som gällde för 1948 och för 1949 omfattar dels en tillståndsbudget, dels även en realbudget för den tillståndsreglerade byggnads- och anläggningsverksamheten. Tillståndsbudgeten anger omfattningen av de byggnadsföretag, för vilka byggnadstillstånd planerligt kunna beviljas under 1950, medan realbudgeten avser den faktiska byggnadsverksamhet, som beräknas äga rum vid tillståndsgivning i enlighet med det uppställda programmet.

Realbudgeten för år 1950 innebär en planerad ökning av den tillståndsberoende byggnadsverksamheten med cirka sju procent från år 1949 till 1950 eller från cirka 2 000 miljoner kronor till 2 140 miljoner kronor. Det sistnämnda beloppet inbegriper även den sannolika omfattningen av sådan byggnadsverksamhet, som varit tillståndsbelagd under år 1949 men som kommer att vara friställd från tillståndstvång under år 1950. För den totala byggnads- och anläggningsverksamheten beräknas en absolut sett något kraftigare uppgång än i fråga om den tillståndsberoende byggnadsverk-

samheten. Den sannolika ökningen av den totala byggnads- och anläggningsverksamheten har nämligen angivits till drygt 200 miljoner kronor.

Den beräknade ökningen av byggnadsverksamheten år 1950 skall enligt planen beröra flertalet kvotområden, varvid de största tillskotten falla på bostäder samt skolor m. m. Bland kvotområden, för vilka realbudgeten inte upptar någon ökning, märkes främst egentlig industri. Industriens faktiska byggnadsverksamhet beräknas i själva verket komma att minska, samtidigt som tillståndsgivningen planerligt skall öka. 1949 års industribyggnadsverksamhet stod under inflytande av den förhållandevis rikligare tillståndsgivningen under tidigare år, medan däremot den planerade något utökade tillståndsgivningen för industri under år 1950 endast till en del hinner påverka den faktiska byggnadsverksamheten under detta år.

I tillståndsbudgeten för år 1950 har den för året planerade tillståndsgivningen upptagits till ett belopp av 2 060 miljoner kronor mot en beräknad tillståndsgivning (exklusive fullföljningstillstånd) av cirka 1 860 miljoner kronor under år 1949. Härvid är att märka, att siffrorna för tillståndsbudgeten år 1950 ej uppta några belopp för vissa tidigare tillståndsbelagda byggnadsområden, som under år 1950 komma att vara befriade från tillståndstvång. För att bli fullt jämförbar med den beräknade tillståndsgivningen år 1949 skulle siffran för den planerade tillståndsgivningen år 1950 behöva höjas till cirka 2 130 miljoner kronor.

Tillståndsbudgeten år 1950 för byggnads- och anläggningsarbeten har det utseende som framgår av tabell å s. 6.

Förutom bostäder och skolor ha de absolut sett mest betydande kvotförstärkningarna i förhållande till år 1949 tilldelats kvotområdena vägar, vatten- och avloppsledningar m. m. samt egentlig industri. I anslutning till vidtagna beslut om lättnader i byggnadsregleringen har särskilt kvotutrymme för 1950 anvisats till uppförande av sportstugor. Tidigare ha praktiskt taget inga som helst tillstånd lämnats för sådan bebyggelse.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan anmärkning.

Vissa frågor sammanhängande med yrkanden i motionerna.

I 1 § kungörelsen den 29 juli 1943 med tillämpningsföreskrifter till lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete regleras i vilken utsträckning byggnadsarbete må utföras utan sådant tillstånd, som omförmåles i 2 § sagda lag. Tillämpningsföreskrifterna ha i denna del ändrats vid ett flertal olika tillfällen. Efter den senaste ändringen, vilken skedde genom en kungörelse den 16 december 1949 (nr 654), som trätt i kraft den 1 januari 1950, må under punkterna 1—15 här nedan angivna arbeten bedrivas utan byggnadstillstånd.

	Miljoner kronor	
	Beräknad tillståndsgivning 1949	Tillstånds-budget 1950
A. Nybyggnad av bostäder	1 025 ¹	1 085 ¹
B. Jordbruk, skogsbruk, fiske	50	9 ²
C. Egentlig industri	188	210
D. Kraft- och belysningsverk	96 ³	80
E. Handel, inkl. kvm-kvot för affärslokaler etc., inrymda i bostadshus	28	35
F. Samfärdsl	21 ⁴	31 ⁴
G. Förvaltning, fängelser, brandstationer, sociala ändamål, sjuk- och hälsovård	77	90
H. Skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler	50	66
I. Väg- och gatuarbeten, broar, vatten- o. avloppsledn., vattenverk m. m.	81	133
J. Militära byggnader	129	160
K. Diversekvot (rep-, underhålls-, till- o. ombyggnadsarbete å bostäder samt smärre arbeten av annat slag)	20	28
L. Sportstugor	100	108
M. Reservkvot	—	15
	—	10
Summa	1 865 ³	2 060

¹ I fråga om nybyggnad av bostäder avser kvotbelastningen antal lägenheter och inte kostnadsbelopp, I ovanstående tabell har såväl för 1949 som för 1950 räknats med samma genomsnittskostnad per lägenhet som enligt tillståndsstatiken för 1948. I den mån genomsnittskostnaderna bli högre inträder en automatisk stegring av tillståndsbeloppen för nybyggnad av bostäder.

² Tillståndskvot för byggnader för fiske, växthus, flottledsanläggningar m. m.

³ Exkl. fullföljningstillstånd. Förskottstillstånd, som avräknats på 1950 års kvoter ha ej heller medtagits i denna kolumn.

⁴ Kvm-kvot för affärs- och kontorslokaler etc. inrymda i bostadshus.

1. Schaktnings-, sprängnings- och planeringsarbete för egnahemsbyggnad, avsedd för eget stadigvarande bruk.

2. Arbete, avseende härbärg, varom förmäles i 1 § lagen den 19 juni 1919 om skyldighet i vissa fall att vid flottled anordna härbärgen åt flottningsarbetarna eller 1 § skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937.

3. Arbete, avseende installation av elektriska ledningar eller andra elektriska anordningar, där arbetet icke står i samband med annat byggnadsarbete, ävensom arbete avseende elektrisk distributionsanläggning.

4. Måleriarbete, som icke står i samband med annat byggnadsarbete.

5. Arbete, avseende mindre komplettering (s. k. lapparbete) inom byggnad av befintlig värme-, vatten-, avlopps- eller ventilationsanläggning, där arbetet icke står i samband med annat byggnadsarbete.

6. Uppförande av stängsel av enklare beskaffenhet.

7. Anordnande av brunn, i den mån arbetet härmed icke erfordrar utförande av annat byggnadsarbete.

8. Arbete, avseende enskild väg, under förutsättning att statsbidrag till arbetets utförande beviljats eller att vägen har till huvudsakligt ändamål

att främja utforsling av skogsprodukter (skogsväg), ävensom sådan omläggning och förbättring av annan för nyssnämnda ändamål erforderlig enskild väg, att denna först därigenom kommer i det skick att utforsling av skogsprodukter kan äga rum å vägen.

9. Arbete, avseende dikningsföretag för jordbruks- eller skogsbruksfastighets eget behov, ävensom, under förutsättning att statsbidrag till företaget beviljats, arbete, avseende annat torrlägningsföretag för jordbrukets eller skogsbrukets behov.

10. Arbete, avseende ekonomibygnader för jordbruks- eller skogsbruksfastighets eget behov.

11. Reparations- och underhållsarbete å flottled.

12. Muddringsarbete, som utföres med mudderverk och som icke står i samband med eller eljest erfordrar utförande av annat byggnadsarbete.

13. Statliga och statskommunala beredskapsarbeten.

14. Reparations- och förbättringsarbete å bostadshus med högst två bostadslägenheter (en- och tvåfamiljshus), utom då arbetet avser

hus eller sådan del därav, som huvudsakligen användes såsom sommarbostad eller för sport, jakt eller fiske eller dylikt,

sådan del av hus, som icke användes såsom bostad eller källar- eller vindsutrymme till bostad,

ökning av husets volym,

ändring av bostadslägenheternas antal,

anordnande av rum i förut icke inredd del av källar- eller vindsplan i annat fall än då statligt lån eller bidrag för ändamålet beviljats,

installation av anläggning för centraluppvärmning i hus, som saknar dylik anläggning,

revetering av hus.

15. Annat reparations- och underhållsarbete än sådant, som omfattas av bestämmelserna i punkterna 1—14 här ovan, så framt för arbetets utförande sammanlagt komma att sysselsättas högst 3 personer.

Beträffande punkt 14 ovan har i förevarande proposition anförts, att inskränkningen i fråga om installation av centraluppvärmning ansetts erforderlig på grund av rådande brist på radiatorer samt att, då vissa förutsättningar syntes föreligga att eftersläpningen i leveranser av sådana skulle vara inhämtad omkring den 1 april 1950, frågan om nödvändigheten att bibehålla denna begränsning kunde upptagas senare under året.

I fråga om tillståndsgivningen har i propositionen anförts, att vissa lättnader genomförts. Sådana arbeten, som enligt punkt 14 ovan få företagas å en- och tvåfamiljshus utan tillstånd, må efter prövning medgivnas utan hinder av kvoter i fråga om flerfamiljshus, under förutsättning att arbetet igångsattes under tiden mellan den 1 oktober och den 1 mars påföljande år och avslutas senast den 1 maj sistnämnda år. Även andra byggnadsarbeten,

vilka icke avse bostäder, sommar- eller sportstugor, få fr. o. m. den 1 januari 1950 medgivnas utan kvotbelastning, därest kostnaden icke överstiger 3 000 kronor.

Utskottet.

Under de senaste åren har statsmakternas ekonomiska politik till en av sina huvuduppgifter haft att återställa och bevara den samhällsekonomiska balansen och därigenom söka upprätthålla ett fast penningvärde. För detta ändamål ha regleringar och andra ingripanden i samhällsekonomin ansetts nödvändiga. Såsom ett medel att vinna erforderlig begränsning på investeringsområdet samt befärja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft har därvid lagstiftningen om tillståndstvång för byggnadsarbete tillgripits. Ehuru under år 1949 en icke obetydlig förbättring inträtt i det ekonomiska läget, framför allt genom produktionsökning, torde det vara motiverat att alltjämt vidmakthålla en viss investeringsbegränsning.

Det nuvarande systemet för reglering av byggnadsverksamheten innebär att byggnadsarbete principiellt icke må bedrivas utan byggnadstillstånd samt att tillståndsgivningen lagts i Kungl. Maj:ts hand. Den närmare regleringen sker av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. Mot att detta prövningsförfarande är individuellt kunna berättigade anmärkningar göras. Bl. a. har den invecklade ansökningsproceduren väckt åtskillig irritation hos allmänheten, och den administrativa apparat, som kräves för upprätthållandet av den nuvarande regleringen, är mycket omfattande. Detaljregleringen bör därför ersättas av föreskrifter och åtgärder av mera generell natur i avvaktan på hela regleringssystemets avskaffande.

Såsom i propositionen påpekas har under år 1949 tillkallats sakkunniga för att undersöka möjligheterna att upprätthålla en effektiv och ur konjunkturutjämnings synpunkt ändamålsenlig investeringspolitik utan detaljreglering av byggnadsverksamheten. Utskottet hälsar med tillfredsställelse det initiativ som sålunda tagits. Enligt vad som framgår av berättelsen om vad i rikets styrelse sig tilldragit beräkna de sakkunniga — vilka antagit benämningen 1949 års investeringskommitté — att deras arbete skall kunna avslutas under år 1950, alltså vid en tidigare tidpunkt än som angivits i propositionen. Utskottet har under hand fått bekräftelse på att kommittén fortfarande anser, att dess uppgift skall kunna slutföras i år. Utskottet vill understryka vikten av att utredningen fullbordas snarast och att förslag till avveckling av det nuvarande regleringssystemet förelägges 1951 års riksdag.

I de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna påyrkas lättnader i skilda hänseenden i den nuvarande tillståndspolitik.

Några av yrkandena gå ut på att särskilda områden av byggnadsverksamheten skola fritagas från den nuvarande regleringen och att erforderlig

kontroll i stället skall anordnas på annat sätt. Så är fallet med yrkandet i motionerna I: 371 och II: 452 om frigivande från tillståndstvång av bostadsbyggande, därvid dock kontroll i annan ordning förutsättes skola utövas över denna verksamhet genom de organ som handhava den statliga långivningen för bostadsbyggande. Även motionen II: 454 åsyftar en omläggning av det nuvarande kontrollsystemet. Däri yrkas, att bostadsbyggnadsverksamheten, som bedrivs av kommuner och s. k. allmännyttiga företag, skall undantagas från tillståndstvång och att regleringen i stället skall anförtros åt kommunerna.

Andra yrkanden i motionerna gå ut på att vissa lättnader skola genomföras för bestämda områden av byggnadsverksamheten. I motionerna I: 371 och II: 452 påyrkas i detta hänseende att från tillståndstvång skola — upp till en kostnad av högst 30 000 kronor — frigivas andra anläggningsarbeten än sådana som avse bostadsbyggande. I motionerna I: 372 och II: 453 yrkas att byggnadstillstånd ej skall krävas för schaktnings-, sprängnings- och planeringsarbeten samt gjutning m. m. av grund för en- och tvåfamiljshus, under förutsättning att endast familjemedlemmar deltaga i arbetet, samt vidare att tillståndsbudgeten för år 1950 för byggnads- och anläggningsarbeten skall ökas med 100 miljoner kronor att till större delen användas till bostadsbyggen samt till en väsentlig del för sjuk- och hälsovården och för skolväsendet ävensom till en mindre ökning av kvoten för byggnader för religiösa ändamål. I motionen II: 450 påyrkas sådan lättnad i regleringen, att det i större utsträckning än nu blir möjligt att utföra byggnadsarbete för tillgodoseende av syftet med lagstiftningen om arbetarskydd. I motionen II: 451 påyrkas ökning av byggnadskvoten för byggnader för religiöst ändamål, i första hand såvitt gäller frikyrkolokaler. I detta sammanhang bör även anmärkas, att i de likalydande motionerna I: 205 av herrar B. A. Nilsson och Otto Niklasson och II: 262 av herr Petersson i Dahl m. fl. vilka motioner remitterats till statsutskottet, yrkats bl. a. att byggnadstillståndsgivningen för enfamiljs- och tvåfamiljshus skall slopas och att byggnadsregleringen skall avskaffas i landskommunerna.

Vid sidan av nu angivna yrkande hemställas i motionerna I: 372 och II: 453, att riksdagen ville göra ett uttalande om vikten av att Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter vid fördelningen av byggnadstillstånd för bostadsändamål ha sin uppmärksamhet riktad på den stora betydelsen av att fri konkurrens mellan olika företagsformer på detta område upprätthålles. I denna fråga har i motionerna framhållits, att utvecklingen för många orter gått i riktning mot en monopolisering av den tilldelade bostadskvoten för de kommunala bostadsföretagens räkning.

Utskottet vill i anledning av motionerna kraftigt betona önskvärldheten av att under tiden för den nu föreslagna förlängningen av giltighetstiden för lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete Kungl. Maj:t genomför omfattande lättnader i sakligt hänseende i byggnadsregleringen. Utskottet

vill därvid framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t till omedelbar prövning upptager frågan huruvida icke en- och tvåfamiljshus för stadigvarande bruk skulle kunna få uppföras utan sådant tillstånd, som omförmåles i 2 § lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete. De olika slag av byggnadsarbeten, vilka få utföras utan tillstånd, äro förtecknade i Kungl. kungörelsen den 29 juli 1943. Denna förteckning synes omedelbart kunna vidgas. Förenklingar i handläggningen av tillståndsärenden böra enligt utskottets mening snarast genomföras. Utskottet vill ytterligare understryka önskvärdheten av att tillståndsbudgeten för byggnads- och anläggningsarbeten ökas till befrämjande av de önskemål särskilt beträffande bostadsbyggnadet, som äro uttryckta i motionerna. Åtgärder i nu nämnda riktningar äro även lämpade för att förbereda den avveckling av byggnadsregleringen, som bör äga rum nästa år, för så vitt icke det ekonomiska läget dessförinnan försämrats. Till slut vill utskottet, i anslutning till motionerna I: 372 och II: 453, starkt understryka den stora betydelsen av fri konkurrens de olika företagen emellan vid tillståndsgivningen. I följd härav anser utskottet även att motionen II: 454 bör avstyrkas.

Under betonande av dessa synpunkter anser sig utskottet icke böra motsätta sig att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete förlänges på ett år. Då utskottets uppfattning utvecklats i det föregående, och då vid bifall till utlåtandet utskottet förutsätter att dess uttalande vinner Kungl. Maj:ts beaktande, anser utskottet icke att någon särskild skrivelse är behöflig i anledning av vad som yrkats i de motioner till vilkas syfte utskottet anslutit sig.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

A. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition nr 66;

B. att motionerna nr I: 371 och 372, II: 450, 451, 452 och 453, utöver vad utskottet här ovan anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II: 454 måtte avslås.

Stockholm den 11 maj 1950.

På tredje lagutskottets vägnar:

ÅKE HOLMBÄCK.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Holmbäck, Carl Edmund Eriksson, Nils A. Larsson, Werner, Eskilsson, Krügel, Boo och Ivar Nilzon;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Ericsson i Sörsjön, Holm, Åhman, Andersson i Mölndal, Utbult, Jansson i Aspeboda och Larsson i Karlstad.

Reservation

av herrar *Andersson* i Löbbo, *Carl Edmund Eriksson*, *Nils A. Larsson*, *Krügel*, *Boo*, *Ericsson* i Sörsjön, *Holm* och *Andersson* i Mölndal, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Under de senaste åren har statsmakternas ekonomiska politik till en av sina huvuduppgifter haft att återställa och bevara den samhällsekonomiska balansen och därigenom upprätthålla ett fast penningvärde. För detta ändamål ha regleringar och andra ingripanden i samhällsekonomien varit nödvändiga. Ett viktigt medel att vinna erforderlig begränsning på investeringsområdet samt befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft är lagstiftningen om tillståndstvång för byggnadsarbete. Ehuru under år 1949 en icke obetydlig förbättring inträtt i det ekonomiska läget, framför allt genom produktionsökning, är det uppenbarligen nödvändigt att alltjämt vidmakthålla investeringsbegränsning, bland annat genom en försiktig byggnadspolitik, för att icke de hittills vunna resultaten av stabiliseringssträvandena skola gå förlorade.

Det nuvarande systemet för reglering av byggnadsverksamheten innebär att enligt lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete sådant arbete principiellt icke må bedrivas utan byggnadstillstånd samt att tillståndsgivningen lagts i Kungl. Maj:ts hand. Den närmare regleringen sker av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. Mot att prövningsförfarandet är individuellt kunna tvivelsutan vissa berättigade anmärkningar göras. Bl. a. har den invecklade ansökningsproceduren väckt åtskillig irritation hos allmänheten, och den administrativa apparat, som kräves för upprätthållande av den nuvarande regleringen, är onekligen mycket omfattande. Det måste därför betraktas som lyckligt om detaljregleringen kunde ersättas av föreskrifter och åtgärder av mera generell natur.

Såsom i propositionen påpekas har under år 1949 tillsatts den s. k. investeringskommittén, vilken fått i uppdrag bl. a. att undersöka förutsättningarna för en sådan omläggning av den statliga kontrollen över byggnads- och anläggningsverksamheten. Utskottet hälsar med tillfredsställelse det initiativ, som sålunda tagits. Enligt vad som meddelats utskottet beräknar kommittén — i motsats till vad i propositionen angivits — kunna slutföra sitt arbete under 1950. Utskottet vill understryka vikten av att utredningen slutföres snarast och att om möjligt förslag till omläggning av kontrollsystemet, innebärande en avveckling av den individuella detaljregleringen, förelägges 1951 års riksdag.

Innan den pågående utredningen verkställts kan det enligt utskottets mening icke bedömas huruvida och i vad mån det är möjligt att ändra de grundläggande principerna för den nuvarande statskontrollen över byggnadsverksamheten, vilken såsom förut nämnts i och för sig alltjämt är

erforderlig. Utskottet vill därför tillstyrka att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete gives fortsatt giltighet under ytterligare ett år.

I de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna påyrkas lättnader i skilda hänseenden i den nuvarande tillståndspolitik.

Några av yrkandena gå ut på att särskilda områden av byggnadsverksamheten skola fritagas från den nuvarande regleringen och att erforderlig kontroll i stället skall anordnas på annat sätt. Så är fallet med yrkandet i motionerna I: 371 och II: 452 om frigivande från tillståndstvång av bostadsbyggande, därvid dock kontroll i annan ordning förutsättes skola utövas över denna verksamhet genom de organ som handhava den statliga långivningen för bostadsbyggande. Även motionen II: 454 åsyftar en omläggning av det nuvarande kontrollsystemet. Där yrkas, att av kommuner och s. k. allmännyttiga företag bedriven bostadsbyggnadsverksamhet skall undantagas från tillståndstvång och att regleringen i stället skall anförtros kommunerna. Till de nu nämnda yrkandena har utskottet redan tagit ställning genom sina uttalanden här ovan. Enligt utskottets mening bör beträffande regleringens anordnande resultatet av investeringskommitténs arbete avvaktas. Utskottet får därför avstyrka bifall till dessa yrkanden.

I de väckta motionerna framställas även yrkanden om att med bibehållande av det nuvarande regleringssystemet vissa lättnader skola genomföras för bestämda områden av byggnadsverksamheten. I motionerna I: 371 och II: 452 påyrkas i detta hänseende att från tillståndstvång skola — upp till en kostnad av högst 30 000 kronor — frigivas andra anläggningsarbeten än sådana som avse bostadsbyggande. I motionerna I: 372 och II: 453 yrkas att byggnadstillstånd ej skall krävas för schaktnings-, sprängnings- och planeringsarbeten samt gjutning m. m. av grund för en- och tvåfamiljshus, under förutsättning att endast familjemedlemmar deltaga i arbetet, samt vidare att tillståndsbudgeten för år 1950 för byggnads- och anläggningsarbeten skall ökas med 100 miljoner kronor att till större delen användas till bostadsbyggen samt till en väsentlig del för sjuk- och hälsovården och för skolväsendet ävensom till en mindre ökning av kvoten för byggnader för religiösa ändamål. I motionen II: 450 påyrkas sådan lättnad i regleringen, att det i större utsträckning än nu blir möjligt att utföra byggnadsarbete för tillgodoseende av syftet med lagstiftningen om arbetarskydd. Slutligen påyrkas i motionen II: 451 ökning av byggnadskvoten för byggnader för religiöst ändamål, i första hand såvitt gäller frikyrkolokaler.

Beträffande de i nästföregående stycke nämnda yrkandena får utskottet anföra följande. Regleringen av byggnadsverksamheten är såsom ovan nämnts till väsentlig del betingad av att en investeringskontroll erfordras av samhällsekonomiska skäl. Byggnadsregleringen liksom andra investeringsbegränsande ingripanden ingå såsom led i ett större sammanhang, nämligen den ekonomiska stabiliseringspolitiken. Frågan i vad mån lättnader i regleringarna kunna medgivas på någon eller några punkter beror

av en mångfald faktorer, exempelvis produktionsvolymen och sparandets omfattning. Förutsättningarna växla från tid till annan alltefter konjunkturutvecklingen. Vad speciellt angår byggnadsverksamheten ha, såsom i propositionen anmärkts, vissa icke oväsentliga lättnader i tillståndstvånget medgivits under år 1949. Här kan erinras om att bl. a. arbete avseende ekonomibyggnader för jordbruks- eller skogsbruksfastighets eget behov frivivits liksom även reparations- och förbättringsarbete å en- och tvåfamiljs bostadshus. Såvitt nu kan bedömas torde redan under år 1949 de vidtagna lättnaderna ha medfört en något större byggnadsverksamhet än som beräknades enligt de ursprungligen upprättade planerna.

Det är alltså av flera skäl en vanskelig uppgift, som kräver ingående kännedom om och överblick över det ekonomiska läget i stort, att avgöra hur omfattande regleringen av byggnadsverksamheten måste vara. Denna uppgift liksom även fördelningen på olika slag av byggnadsföretag av det utrymme, som kan beredas byggnadsverksamheten, bör enligt utskottets mening i princip ankomma på Kungl. Maj:t eller vederbörande tillsynsmyndighet.

Utskottet anser det i hög grad önskvärt, att inom många områden tillståndstvånget kunde upphävas eller tillståndsgivningen ske mindre restriktivt. Detta är fallet med samtliga de slag av byggnadsarbeten, för vilka lättnader yrkas i motionerna. Huruvida och i vad mån sådana lättnader f. n. kunna medgivas saknar utskottet möjlighet att bedöma och utskottet kan därför icke förorda något visst av de framställda yrkandena. Vad särskilt angår det i motionerna I: 372 och II: 453 väckta yrkandet om höjning av tillståndsbudgeten för byggnads- och anläggningsarbeten anser utskottet icke lämpligt att den önskvärda ökningen på sätt som skett i motionerna fastlöstes till ett fixt belopp, 100 miljoner kronor. Av skäl som ovan anförts måste det ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra i vad mån ytterligare uppmjukning av byggnadsregleringen kan och bör ske. I propositionen har föredragande statsrådet uttalat, att den för år 1950 upprättade tillståndsbudgeten är att betrakta som ett arbetsinstrument och att av de ekonomiska förändringarna föranledda ändringar av tillståndsramarna komma att vidtagas därest tillräckliga skäl härtill befinnas vara för handen. Sådana jämkningar i riktning mot större frihet inom ifrågavarande område förekommo såsom nämnts även under år 1949. Statsrådet har även uttryckt den uppfattningen att de tillfällen till förenklingar i handläggningen av tillståndsärendena, som ett gynnsammare ekonomiskt läge medför, böra tillvaratagas. Utskottet vill kraftigt betona önskvärheten av att utvecklingen följes med uppmärksamhet och vill uttrycka den förväntningen att Kungl. Maj:t genomför såväl de inskränkningar i sakligt hänseende av byggnadsregleringen som de förenklingar i handläggningen av tillståndsärendena, som förhållandena medgiva.

På grund av vad nu anförts finner utskottet sig icke kunna tillstyrka bifall till de nu ifrågavarande motionsyrkandena.

I motionerna I: 372 och II: 453 hemställas, att riksdagen ville göra ett uttalande om vikten av att Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter vid fördelningen av byggnadstillstånd för bostadsändamål ha sin uppmärksamhet riktad på den stora betydelsen av att fri konkurrens mellan olika företagsformer på detta område upprätthålles. I denna fråga har i motionerna framhållits, att utvecklingen för många orter gått i riktning mot en monopolisering av den tilldelade bostadskvoten för de kommunala bostadsföretagens räkning. I anledning härav får utskottet framhålla, att den väckta frågan äger samband med problemet om riktlinjerna för den statliga långivningen för bostadsbyggande. De nuvarande lånevillkoren äro uppenbarligen ägnade att främja tillkomsten av spekulationsfria förvaltningsföretag (kommunala, allmännyttiga och kooperativa). Detta överensstämmer med det vid bestämmelsernas tillkomst klart uttalade syftet med stödet. På ett visst område av den statliga bostadspolitiken ha alltså bl. a. de kommunala bostadsföretagen uttryckligen tillerkänts ett företräde. Utskottet anser sig icke böra förorda ett frångående i nu förevarande hänseende av de f. n. tillämpade principerna för tillståndsgivningen.

På grund av vad här ovan yttrats får utskottet alltså hemställa,

A. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition nr 66; samt

B. att motionerna I: 371 och 372 samt II: 450, 451, 452, 453 och 454 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.